

UDK 811.163.42'373.6:398

Izvorni znanstveni članak
Rukopis primljen 12. XII. 2010.
Prihvaćen za tisak 25. I. 2011.

Nikola Vuletić

Odjel za francuske i iberoromanske studije

Sveučilište u Zadru

Obala kralja Petra Krešimira IV., br. 2, HR-23000 Zadar

nvuletic@unizd.hr

O NAZIVIMA ZA USKRŠNJU PLETENICU NA HRVATSKOJ OBALI I OTOCIMA: ETIMOLOŠKI PROBLEMI

U radu se predstavljaju rezultati terenskog istraživanja o nazivima za uskršnju pletenicu, provedenog na gotovo dvjesto punktova duž hrvatske obale te u unutrašnjosti Istre i nadopunjenog podacima iz objavljene literature. Istraživanjem su, radi usporedbe, zahvaćena i neka naselja u Gorskom kotaru te u unutrašnjosti Dalmacije. Analiza prikupljenog korpusa ukazuje na snažnu prisutnost slike sadržaja 'ptica' u našim jadranskim nazivima za uskršnju pletenicu, bilo da je riječ o nazivima slavenskog ili romanskog (dalmatskog, istroromanskog ili mletačkog) podrijetla. Na temelju tih zapažanja ponovno se razmatraju neka dosad predložena etimološka rješenja (Skok, Vinja) te donose novi etimološki prijedlozi.

1. Uvod

U proljeće 2010. godine poduzeo sam opširnije terensko istraživanje kojem je cilj bio utvrditi je li leksem *kolùba*, obilato potvrđen na području nekadašnje Osorske nadbiskupije te na Vrgadi i u Pagu (usp. JE II, s. v. *kolùba*), u uporabi i u ostalim mjestima zadarskog otočja i priobalja. Već na samom početku valja istaknuti da se dosad poznata kvarnerska i dalmatinska značenja toga leksema znanto razlikuju: dok je na Krku, Cresu, Lošinju i Susku dominantno značenje, prema dostupnoj literaturi, 'kruh duguljasta ili okrugla oblika' na Vrgadi je *kolùba* zabilježeno u značenju 'uskršni bijeli kruh s jajima', a u Pagu *kolùbica* u značenju 'vrsta uskršnjeg kolača'. Na temelju podataka iz objavljene leksikografske građe koju akademik Vinja nije bio dospio konzultirati u vrijeme do-

vršavanja drugoga sveska *Jadranskih etimologija* ili mu pak nije bila poznata (Radulić 2002., Tičić 2004., Martinović 2005.), očekivao sam da će se *kolùba* sa sadržajem ‘uskršni kruh s jajima’ moći potvrditi i u otočnim i primorskim govorima između Vrgade i Paga. No, ubrzo sam, opet zahvaljujući objavljenoj građi, shvatio da će se s identičnim sadržajem na istom tom terenu, naravno u drugim mjestima, pojaviti i oblik *polùba*.

Potonje me nagnalo da s mjerom opreza pristupim izdašno dokumentiranoj etimologiji što ju je akademik Vinja bio predložio za *kolùba* (JE II, s. v. *kolùba*, str. 92), o čemu v. niže, te da prvotno zamišljeno istraživanje proširim u prikupljanje naziva za uskršnju pletenicu s jajem uzduž hrvatske obale te u Boki kotorskoj. Osobitu pažnju, zbog romanističke perspektive, pritom sam poklonio dokumentiranju distribucije leksema sigurnog ili vjerojatnog dalmatskog ili ranodalmatskog podrijetla.¹ S obzirom na to, daljnji tijek istraživanja diktirao je i dokumentiranje naziva za uskršnju pletenicu s jajem u unutrašnjosti Istre. Kad je riječ o Primorju i Dalmaciji, obrađeno je i nekoliko “kontrolnih” punktova u unutrašnjosti. Ovim sam punktovima, radi zanimljivih paralela, pridružio i nekoliko punktova u Italiji za koje nisam imao podatke u dostupnoj talijanskoj dijalektološkoj građi. Ankete s talijanskim ispitanicima proveo sam što u izravnom razgovoru, što telefonski. Do ovoga je trenutka istraživanjem obuhvaćeno više od 200 punktova od Zambratije u Istri do Tivta u Boki kotorskoj. Nepotrebno je isticati da se istraživanje nastavlja te da bi njime svakako valjalo obuhvatiti i govore slovenske Istre. Zaseban problem predstavlja činjenica da je sâm referent, uskršnja pletenica s umetnutim jajem, slabo poznata na južnom dijelu hrvatskog Jadrana, kao i u unutrašnjosti Dalmacije. Stoga je mreža potvrda na spomenutim područjima izrazito rijetka, barem zasad. Isto se daje primijetiti i za neka naselja sjeverne Dalmacije gdje se zbog skromnog imovnog stanja stanovništva, po priznanju najstarijih ispitanika, takve slastice nikada nisu izrađivale.

2. Rezultati istraživanja

U ovom se odjeljku donose sumarni rezultati provednog istraživanja (podatci s terena i iz objavljene literature), raspoređeni po zabilježenim oblicima kojima slijedi popis punktova na kojima su potvrđeni. Iako je istraživanje bilo

---

¹ Za novije poglede na pitanje prijelaza iz latinskog u romanski u Dalmaciji v. Holzer 2007., Vuletić 2006. i 2010. U dalmatizme, slijedeći Vinju, ubrajamo i grecizme što su u hrvatske jadranske govore ušli dalmatskim posredstvom. Usp. Vinja (1967: 206): »[...] grâce aux populations urbaines romanes, l’influence grecque a pu s’exercer dans ces régions et laisser de nombreuses traces dans les parlers romans de villes lesquelles, une fois complètement slavisées, en ont transmis un bon nombre aux dialectes slaves«. Usp. i Vinjine osvrte na pitanje izravnog izvora naših starih jadranskih grecizama u JE I, s. v. *bumbāk*, JE II, s. v. *impīrat* i s. v. *l. kàroc*.

usmjereno isključivo na prikupljanje naziva koji se koriste u hrvatskim govori-
ma, dogodilo se da bi dvojezični ispitanici u Istri ponudili i istromletački, od-
nosno istrorumunjski naziv pa se i oni donose na kraju popisa, popraćeni Fili-
pijevim podacima, radi usporedbe.²

Hrvatski

bagunīca: Gologorica

bravār: Vinišće

bravarīca: Tkon

bumbonīca: Plomin

---

² Ovom prilikom najtoplije zahvaljujem svim ispitanicima. Oni su, abecednim redom: ano-
nimni (Lun), Koraljka Alavanja (Ugljan), Milena Antonja (Zlarin), Plamenko Anzulović (Novi-
grad, Dalmacija), Maja Bačić (Blato), Maximiljana Baranačić (Zadar – Arbanasi), Ivka Barba-
roša (Sv. Filip i Jakov), Đanfranko Barbić (Labin), Dušica Bartolić (Karolja, Škropeti, Tinjan),
Romina Bašić (Cerovlje, Pagubice), Mladen Bilić (Štinjan), Gabrijele Bitić (Bakar-Škriljevo),
Dragan Bivoda (Motovun), Lucija Bonifačić (Punat), Ivana Bradarić (Dugi Rat), Dalibor Britvić
(Barbariga), Svetlana Buljan (Gračišće), Barbara Bušić Ribarić (Susak), Elda Buždon (Vrlašići,
Vižinada, Roč, BU), Franko Cetina (Vodnjan), Nataša Cibić Poznić (Lovran, Volosko), Ana Cu-
krov (Prvić), Marija Čemeljčić (Kolan), Marija Čolak (Ražanac), Tomislav Debelić (Barbat), Gi-
uliana Dešković (Grožnjan), Elvis Dobrić (Koromačna), Robert Doričić (Žejane), Lucija Dujmo-
vić (Dobropoljana), Marija Fabijanić (Pag), Goran Filipi (Komiža), Milena Franković (Brseč),
Elda Galošić (Zadar), Ondina Glavina (Svetvinčenat), Maroja Gospić (Posedarje), Slavica Grao-
vac (Banj), Emil Hilje (Ražanac), Marta Jakovljević (Tkon), Vjera Jelić (Biograd), Andrea Jerku-
šić (Gata), Lucija Justić (Krk), Marija Kalcina (Božava), Alma Kernjusz (Brtonigla), Srećko Kiri-
gin (Mirca), Roberto Knapić (Labin), Luciano Kos (Labin), Dijana Koščić (Obrovac), Nives Ko-
zulčić (Ist), Milica Kranjčić (Zminj), Vesna Krpan (Pićan), Anka Krstinić (Rab), Fiorella Laga-
niz (Lovrečica), Orsat Ligorio (Cavtat, Dubrovnik), Martina Lučić (Brusje), Veljko Manojlović
(Šibenik), Adriana Markežić (Pici), Monika Markioli (Gdinj, Maovice, Vinišće), Željka Martin-
čić (Matulji), Joško Marušić (Veli Iz), Katarina Mašina (Barotul), Jele Matijaca (Kaštel Lukšić),
Leo Mijalić (Sukošan), Fabijana Mijanović (Sv. Marija na Krasu, Umag), Eugen Motušić (Sil-
ba), Meri Mirković (Veli Rat), Denis Mračić (Molat), Divna Mrdeža Antonina (Žman), Toni Na-
dišić (Livade), Kristijan Nemet (Novigrad, Istra), Franka Nesanović r. Ujdur (Trpanj), Elvina Ne-
žić (Zrenj), Petar Ortulan (Kukljica), Antica Paprić (Lopar), Doris Penjalov (Ždrelac), Norman-
da Petrani (Plomin), Ana Pikunić (Lukoran), Luka Pobor (Selce), Valter Primožić (Kršan), Pao-
lo Prodan (Zambratija), Melanija Prpić (Senj), Valentina Radivoj (Malinska), Jasminka Ronče-
vić r. Jakšić (Bol), Mladen Sako (Medulin), Marija Sikirić (Bibinje), Fani Slade (Ston), Ingeborg
Sladović-Maričić (Korčula), Josipa Sokol (Kaštel Kambelovac), Iliano Sokolić (Nerezine), Sofi-
ja Sorić (Preko), Ana Strenja (Debeljak), Marie-Rose Škifić (Zverinac), Vesna Škorić (Lupoglav,
Brest pod Učkom), Marina Škunca (Novalja), Jadranka Štefančić (Cres, Orlec), Ornela Štokovac
(Oprtalj), Klara Tinčić Uravić (Raša), Sandra Tamaro (Vintijan), Vesna Tomaško (Vranja), Slavi-
ca Troskot (Pirovac), Gracijela Trošt (Vrsar), Jasenka Vežić (Sušak), Mirela Vidak (Kršan), Dra-
gana Vidović (Kriko Jesenice), Domagoj Vidović (Pučišća), Elvis Vojnić (Krnica), Ana Vučetić
Škrbić (Vir), Ivana Vukić (Olib), Matilda Vuletić (Makarska), Marija Zaninović-Rumora (Hvar),
Željka Zokić (Orebić), Mira Zrnić (Buje), Mario Županović (Rogoznica), Tanja Žuvela (Vela
Luka). Osobitu zahvalnost dugujem gospodinu Marku Žicu Biljanu koji mi je, osim za rodni Pu-
nat, priskrbio i podatke iz Dobrinja, Dubašnice, Kraljevice, Krka, Marčeve, Trsata i Vrbnika.

gàritula: Drniš, Šibenik, Makarska

garītula: Bol, Brusje³, Dračevica⁴, Hvar⁵, Korčula⁶, Mirca, Postira, Pučišća, Trogir⁷, Selca⁸, Split⁹, Stari Grad, Vis¹⁰

golubīca: Biograd, Molat, Pag, Rab, Sv. Filip i Jakov, Turanj

gūska: Kaštel Kambelovac, Kaštel Lukšić

güşčica: Dugi Rat

jàjarica: Barban, Kanfanar, Svetvinčenat, Žminj

jajarīca: Baderna, Bartolići, Beram, Draguč, Funtana, Hum, Kašćerga, Krnica, Letaj, Lindar, Ližnjan, Marčana, Marčeva, Rakalj, Roč, Rovinj, Sv. Lovreč, Štinjan, Tinjan, Trget, Višnjan, Vrsar, Žbandaj

jâjnik: Fužine, Klenovica

jajnîk: Crikvenica, Grižane, Lokve

karītula: Murter

karītula: Zlarin

karôtula: Rogoznica

karûklja: Dobrota¹¹, Prčanj¹² Tivat¹³

karûtula: Prvić, Vodice

kokòšica: Korčula¹⁴, Orebić

kokošīca: Blato, Vela Luka

kolombîna: Zadar

kolūba: Barbat (R), Baška, Bibinje, Biograd, Debeljak, Kukljica, Lukoran, Novigrad (D), Pašman, Pirovac, Povljana¹⁵, Silba, Sukošan, Sv. Filip i Jakov, Ugljan, Vir, Vrgada

kòluba: Obrovac, Posedarje, Ražanac

---

³ Dulčić; Dulić 1985: 450.

⁴ Šimunović 2009: 247.

⁵ ERHSJ I, s. v. *garītula*.

⁶ ERHSJ I, s. v. *garītula*.

⁷ Geić; Šilović 1994: 74.

⁸ Vuković 2001: 108.

⁹ Gačić 2007: 54.

¹⁰ Roki 1997: 120.

¹¹ Lipovac Radulović 2004: 160.

¹² ERHSJ II, s. v. *kòruga*.

¹³ Lipovac Radulović 2004: 160.

¹⁴ Usp. i Kalogjera *et al.* 2008: 152. Vinja (JE II, s. v. *kolūba*) za Korčulu donosi *kokošīca*.

¹⁵ Tičić 2004: 155.

kolùbica: Kolan, Pag, Silba

kolumbîna: Sali¹⁶

košica: Komiža, Kukljica, Nerezine, Veli Brgud, Zverinac, Ždrelac

kulùba: Ist

kurnètica: Gdinj

lûk: Cavtat

lûnica: Lovinca

lûnkica: Kožljak, Kršan

pletènica: Dubrovnik, Gata, Ston, Trpanj

pletènica: Dubašnica, Klenovica, Lopar, Lun, Lupoglav, Pag, Susak

polùba: Banj, Dobropoljana, Preko, Veli Iž

polùbica: Božava, Preko, Rivanj¹⁷, Veli Rat, Žman

pùpa: Galizana

pùpica: Raša

pùpić: Pićan

sisirnjâk: Beli¹⁸

šěšula: Vranja

šišarica: Boljun, Ližnjan¹⁹, Paz, Valtura²⁰

šišarka: Kostrena

šišer: Bakar-Škrljevo, Brseč, Sušak,

šišêr: Kraljevica, Trsat

šišèrica: Medulin

šiširâk: Malinska, Punat

šiširêk: Cres, Krk, Orlec, Vrbnik

šiširòk: Dobrinj

šišor: Brgudac, Čavle, Jurdani, Lovran, Matulji, Rukavac²¹, Veli Brgud, Volosko, Žejane²²

šišûr: M. Draga

---

¹⁶ Piasevoli 1993: 139.

¹⁷ Radulić 2002: 230.

¹⁸ Velčić 2003: 417.

¹⁹ Filipi u ILA: 258 donosi za Ližnjan i Valturu u množini *šišarice*.

²⁰ V. bilj. 18.

²¹ Mohorovičić-Maričin 2001: 272.

²² Napominjemo da je žejanski lik hrvatski. Ispitanik nije znao reći kako se ova slastica naziva na istrorumunjskom.

šotorič: Gračišće

šušarica: Gologorički Dol

tica: Krilo Jesenice

tīt': Gologorica, Medulin, Tinjan

tītica: Sv. Marija na Krasu

tītula: Buzet, Vintijan

tītula: Brtonigla, Buzet, Cerovlje, Grožnjan, Karojba, Kaštelir, Liva-de, Lovrečica, Momjan, Motovun, Novigrad (I), Oprtalj, Poreč, Škropeti, Šterna, Tar, Veli Mlun, Vižinada, Zambratija, Zrenj

tostōr: Koromačna

Arbanaški: **kolum'bina**

Istriotski

d'reša: Fažana

'pupa: Galižana²³

Istromletački

d'reša: Pula²⁴

kolom'bina: Lovrečica, Sv. Marija na Krasu

'titola: Brtonigla, Buje, Grožnjan, Lovrečica, Momjan, Pici, Šterna, Zrenj

Istrorumunjski

bokunja: Škabići, Trkovci²⁵

'pəra ople'tite: Šušnjeveica

3. Etimološki problemi

Vinja (JE II, s. v. *kolūba*) je, raspravljajući o etimologiji leksema *kolūba*, raspolagao mahom podacima s kvarnerskoga područja, gdje *kolūba* označava 'duguljasti kruh' ili 'glavu kruha'. Vinja smatra da je *kolūba* »naš nevjerski leksički parnjak pravoslavnom *koljivo*«, od grč. κόλλυβον, κόλυβον 'frumentum coctum' te ističe da je u nas primljen dalmatskim posredstvom. Prenosimo Vinjinu argumentaciju (JE II, 92):

---

²³ ILA: 258.

²⁴ Podatak za istromletački u Puli iz ILA: 258.

²⁵ IRLA: 336.

»Fonetske su okolnosti jasne: *v* je kod nas *u*, a bilabijalna vrijednost grč. *β* je sačuvana, što svjedoči o starijem preuzimanju, nasuprot prijelazu *β* → *v* do kojega je došlo u srpskoj riječi. Za vrlo staro *β* → *v* u alb. *kal'ive*, *kol'ube*, gdje je prvi termin mlađi, a drugi stariji, tj. bliži grč. *καλύβα*, na što se Skok osvrće u 2,124, s. v. *kòleba*. Sačuvano *^vb^v* je dalmatska, a ne grčka pojava (usp. *dies zo-iba* < *JOVIA*, LLMAI 1290). Osim toga, u dalmatskoj riječi nema religijske vrijednosti kao u srpskoj, jer čim religija posreduje, *β* se lako prenosi kao *v* (usp. *Vlaho* < *Βλάσιος*, *Jakov* < *Ἰακώβ* - *Ἰάκωβος*, nesonim *Sutvara* < *Sancta Barbara* itd.)«.

Evidentna formalna sličnost između tako protumačena oblika *kolùba* i sada dobro potvrđena oblika *polùba*, koji akademiku Vinji očito nije bio poznat, sama je po sebi dovoljna da postojeći etimološki prijedlog podvrgnemo ponovnom razmatranju, bilo zato da bismo ga potvrdili i osnažili bilo zato da bismo ga korigirali. Pritom valja povesti računa o dvije važne okolnosti:

– prvo, areali oblikâ *kolùba* i *polùba* međusobno su ispremiješani na zadarskom otočju, ne i na obali zadarskoga kraja;

– na zadarskom području, gdje su zabilježena oba oblika, *kolùba* ima baš religijsku vrijednost jer joj je sadržaj 'uskršna pletenica s umetnutim jajem koja se za Uskrs poklanja djeci', a taj je sadržaj identičan onome što ga nalazimo u oblika *polùba*.

Ovome treba dodati još jedno zapažanje. Ovo je istraživanje pokazalo da uskršnja pletenica s umetnutim jajem u mnogim našim mjestima nosi prozirne slavenske nazive koji redom počivaju na semu 'ptica'. Tako u Rabu, Molatu i Pagu, ali i u nekim mjestima zadarskog priobalja, kao alternativni naziv uz *kolùba*, nalazimo naziv *golubica*. Na čitavoj Korčuli i na dijelu Pelješca nalazimo *kokòšica*. U Vinišću sam zabilježio *bravâr*, a u Tkonu *bravarica*, pri čemu treba znati da su *bravâr* i *bravarica* potvrđeni kao ornitonimi.²⁶ Konačno, u nekim se istarskim mjestima ova slastica naziva *tit*, neovisno o tome je li napravljena u obliku ptice, dok sam na širem splitskom području zabilježio *tica*, *gùska* i *gùšćica*. Kod saljskog i zadarskog *kolombîna*, ali i arbanaškog *kolumbina*, čini se jasnim da je recentniji italoromanski oblik jednostavno zasjeo na već postojeći semantizam 'ptica'.²⁷ Ni u kojem slučaju ne treba ovdje pomišljati na poznatu uskršnju *colombu* koja je danas raširena po čitavoj Italiji. Tu je, naime,

---

²⁶ Po sistematizaciji što je donosi Fink (1956: 32), *bravar* i *bravarica* narodni su nazivi za pticu *Turdus pilaris* L. Dobar dio naziva za tu pticu počiva na semu 'pastir(ica)', baš kao i nazivi za vrstu *Motacilla alba* L., usp. Fink 1956: 25, Filipi 1994: 113–116.

²⁷ Zadarski podatak potječe iz govora Stanaraca, jedne od hrvatskih starosjedilačkih skupinâ u gradu koja se i danas služi čakavskim govorom.

riječ o posve recentnom proizvodu, kojem se tridesetih godina 20. stoljeća dosjetio Dino Villani, reklamni direktor talijanske slastičarske tvrtke »Motta« i koji ne počiva ni na kakvoj dokumentiranoj pučkoj tradiciji. Nazivanje uskršnjih slastica po pticama, osobito po golubici, specifičnost je istočnojadranske obale te, sudeći po dostupnim podacima, jugoistočne Sicilije i jadranskog dijela južne Italije, pri čemu treba voditi računa da fenomen ne seže na sjever dalje od Abruca, eventualno od južnih Maraka, što još treba provjeriti. Upućeniji u povijesne okolnosti primijetiti će da je, s obje strane Jadrana, riječ o područjima koja su više stoljeća bila pod bizantskom vlašću.

Vratimo se sada obliku *polūba*. Imajući na umu već rečeno o slici sadržaja 'ptica' u hrvatskim nazivima za uskršnju pletenicu, poznavatelju najranijih slavensko-romanskih jezičnih odnosa na istočnom Jadranu teško je ne zapitati ne predstavlja li *polūba* (rano)dalmatski ostatak od lat. *PALŪMBUS, -A (REW 6181), s prepoznatljivim znacima ranoga slavenskog preuzimanja (protoničko *ǣ* > *o*; *um*, poistovjećeno sa slavenskim nazalnim vokalom, > *u*). Kod ranoga posuđivanja očekivali bismo, doduše, cirkumfleks na srednjem slogu. Kratkosilazni naglasak upućuje na praslavenski akut koji može nastati u starih romanskih posuđenica ženskog roda (usp. npr. Holzer 2007: 45–46).

Na prisutnost autohtonih odraza lat. *PALŪMBUS, -A na našoj obali upućuje i trogirsko *palunbār* istoga značenja koje ne može, kako je mislio Vinja (JE II, s. v. *palunbār*), biti preuzeto iz puljiških (apulskih), jer u njima skupina -MB- uglavnom daje -mm-.²⁸ U spomenutim sondažnim razgovorima s ispitanicima u južnoj Italiji uspio sam zabilježiti [pa'lom:a] u puljiškim mjestima Cagnano Varno, Rodi Garganico i Ostuni te [pa'lom:ə] u Avezzanu u Abrucu. Za Siciliju Ruffino (1995: karta 2) bilježi [palu'm:ed:a] u dvadesetak mjesta na jugoistočnom dijelu otoka (provincije Caltanissetta, Enna, Messina, Catania, Siracusa i Ragusa).

Zadarski areal, na kojem se izmjenjuju *kolūba* i *polūba*, u mjestu Pirovac dolazi u dodir s područjem u kojem dominiraju oblici *karūtula*, *karītula* i *karôtula*, a koji se poklapa sa šibenskim otocima i obalnim pojasom šibenskoga kraja. U Pirovcu je *kolūba* 'pletunica s jajem utvrdo', a *karūtula* 'pogača bez jaja utvrdo', dok je u ostalim mjestima šibenskoga kraja *karūtula* i varijante 'pletunica s jajem utvrdo'. Ovi likovi sami po sebi nemaju veze sa semom 'ptica', jer predstavljaju odraze jednog *CARRUCULA, baš kao i bokelj-sko *karūklja*, kako su pokazali Skok (ERHSJ 2, s. v. *karūklja*) i Vinja (JE II,

---

²⁸ S glasovne bi strane bilo moguće pomišljati na posuđenicu iz salentinskih dijalekata južno od grada Lecce, u kojima skupina -MB- ostaje sačuvana, no Rohlfsov VDS (sv. 2) ne donosi *palumbaru* u značenju koje bi odgovaralo značenju trogirskog *palunbār*.

s. v. *karûtula*). No, kako Skok (ERHSJ 1, s. v. *garîtula*), tako i Vinja (JE I, s. v. *garîtula*) upozoravaju da se iza jednoga drugog oblika, *garîtula*, koji u Splitu, na Braču, Hvaru i Visu, ali i u samom gradu Šibeniku označava baš uskršnu pletenicu, krije vulgarnolat. *GALLITULA ‘mala kokoš’, čime se vraćamo slici sadržaja ‘ptica’. Da bi dva velikana naše etimologije mogla biti u pravu, pokazuju furlanski ornitonim *giariûle*, *giarigule* te iz njega preuzet tršćanski ornitonim *gerîgola*, koje Cortelazzo i Marcato izvode iz lat. *GALLICÛLA* (DEDI, s. v. *giariûle*).²⁹ U potporu Skokovoj i Vinjinoj etimologiji valja navesti i sjevernoitaloromanske nazive *garîtola* (Pijemont)³⁰ i *garîtula* za gljivu *Cantharellus cibarius*, koja se drugdje u Italiji naziva *gallinaccio*, *galletto* i *cresta di gallo*, gdje je konceptualizacija pomoću slike sadržaja ‘kokošja krijesta’ za ovu prepoznatljivu gljivu više nego jasna.

Ostajući pri metafori ‘ptica’, moramo se osvrnuti i na istarsko *tîtula*/*îtula*, što je naziv za uskršnju pletenicu koji prekriva sjeverozapadni dio istarskog poluotoka, od Zambratije do Buzeta i od Buja do sjevernih rubova Pazinštine i Žminjštine, gdje se susreće sa slavenskim *jajaričca*, što je dominantni naziv za uskršnju pletenicu u južnom i istočnom dijelu Istre, bez Liburnije. Hrvatsko je *tîtula* u evidentnoj vezi s istromletačkim i tršćanskim *titola*, identičnoga sadržaja. Skok (ERHSJ 2, s. v. *pîta*) je *îtula* »pletenica od kruha sa upletenim jajem (daje se djeci o Uskrsu)« zabilježio u Buzetu, a njegovo je tumačenje sljedeće: »nastalo je asimilacijom $p - t > t - t$ od lat. *pittula«, sve od balkanskog grecizma $\pi\tau\alpha$. Oblik *titola* ni uz pomoć talijanskih kolega nisam uspio zabilježiti zapadnije od Trsta pa bi valjalo pretpostaviti da je riječ o tipičnom sjevernoistarskom leksemu. Zbog već istaknute prisutnosti slike sadržaja ‘ptica’, ne bi se, međutim, smjelo zaboraviti da je u latinskom postojao ornitonim *TITUS* „Ringeltaube“ (REW 8762) te da je označavao divljeg goluba, kao i upozoriti na to da je Filipi (1996: 66–67), tumačeći istromletačke i istriotske nazive *to(u)don* i hrvatski *dudôn* za vrstu goluba *Columba palumbus*, napomenuo da »im. [istromletački], odn. [odnosno] is. [istriotski] oblici tipa *t(o)udon* nemaju, barem prema podacima s kojima raspolazemo, paralele u idiomima sjeverne Italije, no srodni su ornitonimi u uporabi u govorima južne Italije«, navodeći sardске i sicilijanske nazive za vrste *Columba palumbus* i *Columba oenas*.³¹ Stoga je moguće zapitati se ne predstavlja li istarsko *titula* stari refleks od lat. *TITULA, moguće izvedenice ženskog roda od potvrđenog *TITUS*, bez tragova kasnije

---

²⁹ Usp. i Filipi 1996: 145–147.

³⁰ Za ovaj sam podatak zahvalan ekipi atlasa ALEPO (*Atlante Linguistico et Etnologico del Piemonte Occidentale*).

³¹ Ovima bi svakako trebalo dodati i katalonske nazive *tudó* i *todó* za *Columba palumbus* (DCVB, s. v. *tudó*).

sonorizacije intervokalnog *-t-*? Oblik *titola* s *TITUS* povezuje i Rosamani (VG, s. v. *titola*), s tim da njegov prijedlog smjera na drukčiju motivaciju, i to na pramen kose, što se bez problema može povezivati s pletenicom:

»Alla stregua degli altri nomi di questo pane devoto, à da ritenere che *titola* sia derivato da *tītus* [...]. In territorio veneto attenderemmo *tìdola*; ma si tratta d'una parola del culto e ciò spiega, in bocca di preti e monaci, la forma letteraria. [...] *tùtulus*, nella bassa latinità probabilmente *tùtulus*, significava un ciuffetto o piccola treccia di capelli sulla fronte o sul vestire del capo di personaggi dell'antica Roma e costituiva particolare distintivo. Lo portavano i flàmini, le loro consorti e altre persone nòbili«.

Ovdje izneseno izvođenje iz **TITULA* nije bez svojih problema: lat. *ī* može u slavenskom dati *i*, no da je riječ posuđena prije dovršetka sonorizacije *-t- > -d-*, kako se ovdje predlaže, očekivani odraz sufiksa *-ŭla* bio bi *-vla* (kratko *u > v*), što bi u konačnici dalo jedno **titla*.³² Na tragu Rosamanijeva tumačenja, istarsko *tītula* može biti i recentna posuđenica, gdje izostanak sonorizacije ne mora govoriti ništa o vremenu posuđivanja. Konačno, u pogledu problema koje predstavlja sufiks, valja upozoriti na postojanje leksema koji, s razloga arealne distribucije (u romanskom kontesktu), glasovnog i/ili semantičkog razvoja (opet u romanskom kontekstu), ne mogu biti ništa drugo doli dalmatizmi, a u kojima se lat. sufiks *-ŭla* odrazio kao *-ula*, npr. *argūtula* (JE I, s. v. *àrgutla*), *pràskulà* (JE III, s. v. *pràskulà*)³³, *skrdīnula* (JE III, s. v. *skardīnula*), *tíkula* (ERHSJ 3, s. v. *tigla*)³⁴, usp. i ovdje *garītula* i *karūtula*.

Trenutak je sada da se vratimo kvarnerskom i zadarskootočnom *kolūba*. U načelu, areal na kojem je *kolūba* 'okrugli kruh', 'glava kruha' ne poznaje *kolūba* u značenju 'uskršnja pletenica'³⁵: za tu slasticu koriste se *šišēr*, *šišōr*, *šiširēk* i ostali slični nazivi koji vjerojatno počivaju na slici sadržaja 'kosa' (usp. gradišćanskohrv. *šišanjak* 'tjeme'), što je s druge strane očito u nazivima *kosica* (Komiža, Kukljica, Nerezine, Veli Brgud, Zverinac, Ždrelac) i *pletènica* (Du-

---

³² Tekavčić (1977: 52, bilj. 20; 1979: 39–41; 1984: 104) sa sigurnošću uzima da su intervokalni bezvučni okluzivi na području Istre očuvani još u VIII. stoljeću. Za drukčije tumačenje v. npr. Crevatin 1989: 559–560. Za Rosamanijevo objašnjenje izostanka sonorizacije u istromletačkim likovima u ovom konkretnom slučaju v. gore.

³³ Ovdje Vinja izrijekom navodi: »Sufiks *-ula* kod mol. Hrvata nije preuzet u novom kraju, nego je dodan na doneseno dalmatinsko *praska* [...] Naprotiv, lik *prkòkə* i var. *prkòkə* [...] preuzeto je iz abruc. *precóchə* [...]«.

³⁴ Skok (loc. cit.) lik *tíkula* drži dalmatizmom i po svemu sudeći je u pravu jer odrazi lat. *TĒGULA* u govorima Veneta odreda pokazuju sinkopu penultime i kasniju palatalizaciju time nastale skupine *-gl-*, usp. *techia* (Boerio, 739), *tecia* i *ticia* (VG, 1144, 1152).

³⁵ Potvrđama koje donosi Vinja valja sada dodati bejsko *kolūba* 'beskvasni kruh koji se peče na ognjištu *pot črēp*' (Velčić 2003: 172) i unijsko *kolūba* = *hljīb* (Nikolić 2000: 137).

bašnica, Klenovica, Lopar, Lun, Lupoglav, Pag, Susak), *pletènica* (Dubrovnik, Gata, Ston, Trpanj). Vrijedi i obrnuto: na arealu na kojem je *kolùba* ‘uskršnja pletenica’, postoje samo sintagme *glava kruha* ili *štruca kruha*. No, ima i nekoliko iznimki. Na sjevernom arealu u Omišlju *kolùba* je ‘vrsta kruha oblikovana slično pletenici’ (Mahulja 2006: 120), u Baškoj na Krku sadržaj se, po ispitniku, podudara s onim na zadarskim otocima, a u Senju sam zabilježio *kòliba* kao naziv za najobičniju uskršnju pogaču. Na južnom arealu na otoku Olibu *kolùba* označava ‘okrugli uskršnji kolač, premazan jajem i šećerom’ (podatak s terena), ali isto tako označava i bilo kakav okrugli kruh.

Sve ovo upućuje na to da bi u tumačenju našega *kolùba* kao dalmatskog grecizma, kako je to u Vinje, valjalo poći od semantizma ‘okruglo’. Pritom nije nevažno da je na krajnjem jugu Italije u značenju ‘kruh okrugla oblika’ bogato potvrđen jedan drugi grecizam, formalno blizak Vinjinu prijedlogu. Ruffino (1995: karta 2) je širom Sicilije zabilježio [ku’d̥ura] ‘pane di forma circolare’, a isti je leksem zabilježio i Rohlf s (VDS 1, 179; LGII, s. v. κολλύρα) u značenju ‘ciambella, pane di forma rotonda’ u mnogim mjestima Salenta i Kalabrije. O grčkom izvoru ovoga južnoitaloromanskog leksema nema spora: općeprihvaćena etimologija je κολλούρα od starijega κολλύρα (v. npr. LGII, s. v. κολλύρα; DEDI, s. v. *cuḍḍurrièdu*). S drukčijim sadržajem ‘pane pasquale’ [ku’d̥ura] je ograničeno na središnji i istočni dio provincije Messina, a u tom ga je značenju zabilježio i Rohlf s (VDS 3, 937) u provinciji Lecce.³⁶ Sem ‘okruglo’ nedvojbeno je prisutan u grčkom etimonu, kako se vidi iz značenja ‘μικρό στρογγυλό ψωμί’ što mu se pripisuje u Λεξικό Τριανταφυλλίδη.³⁷ Formalno, kod κολλούρα i κόλυβον, κόλλυβα riječ je o dva različita etimona, no valja napomenuti da u grčkom κόλλυβα, osim već spomenutoga ‘frumentum coctum’, ima i značenje ‘μικρά πτάκια’ te ‘μικρά νομίσματα’ (Λεξικό Τριανταφυλλίδη). Na semantizmu ‘okruglo’, vidjeli smo, počivaju i oblici *karūtula*, *karītula*, *karôtula* sa šibenskog otočja, ali i bokeljsko *karùklja*, koje svoje italo-romanske paralele nalazi u puljiškom [ko’r:ukolo] ‘pletenica s kühanim jajima u obliku vijenca’ (Bari).³⁸ Sve ovo napominjem kako bih istakao uvjerljivost Vinjina etimološkog prijedloga.

No, ostaje činjenica da na zadarskom području *kolùba* označava onu slasticu koja se na velikom dijelu istočnog Jadrana naziva po ovoj ili onoj ptici, bilo da je pritom riječ o ideoglotskim ili aloglotskim elementima, a što je još važ-

---

³⁶ Ljubaznošću gospode Isabelle Chinelli saznao sam za kalabreške [ku’d̥ura kul:’ovu] (Catania) i [kuḍ:uraḍ:i] (Reggio Calabria).

³⁷ Rječnik konzultiran preko portala www.greek-language.gr

³⁸ Na ovom podatku zahvalan sam gospodinu Viti Chinelliju.

nije, u arealnoj je distribuciji posve izmiješana s drugim leksemom istog sadržaja *polùba* koji po svoj prilici predstavlja (rano)dalmatski prežetak od lat. *PALŪMBUS, -A. Stoga se valja zapitati nije li moguće da se na zadarskom području, ali i na dijelu Kvarnera, *kolùba* kao grecizam susreo s odrazom još jednog latinskog naziva za goluba, CŌLŪMBUS, -A „Taube“ (REW 2066). Semantičke se okolnosti tome ne protive, a ni glasovne, jer bi u nas CŌLŪMBA, kao rana posuđenica, dalo *kolùba* (za akcenatske probleme v. napomenu pod *polùba*).

4. Zaključak

U ovom sam radu nastojao dokumentirano upozoriti na snažnu prisutnost slike sadržaja ‘ptica’ u nekim istarskim i dalmatinskim nazivima za uskršnju pletenicu s umetnutim jajem. Ta konstatacija počiva prije svega na prozirnim, hrvatskim nazivima kao što su *golubica*, *gùska* i *gùščica*, *kokošica*, *tica*, *bravâr* i *bravarica*, ali i na uvjerljivom Skokovu i Vinjinu etimološkom tumačenju srednjodalmatinskog *garîtula*. Na tom sam tragu nastojao otvoriti nekoliko etimoloških problema: 1) za dosad neobrađeno sjevernodalmatinsko *polùba* predložio sam etimologiju *PALŪMBUS, -A; 2) otvorio sam pitanje etimološke veze istarskog *tîtula/tîtula* s ornitonimom TĪTUS; 3) konačno, postavio sam pitanje treba li se *kolùba*, s obzirom na semantičke okolnosti, na cijelom Jadranu smatrati grecizmom ili se na zadarskom području u tom leksemu može gledati i (rano)dalmatski prežetak od lat. CŌLŪMBUS, -A. Sve u svemu, malo odgovora i mnogo više pitanja, postavljenih u nadi da će zainteresirani na njih gledati kao mogući put do odgovora. Ako se pokaže da ovdje izneseni prijedlozi imaju temelja, značilo bi to da su se u jezičnoj baštini autohtonoga dalmatinskog romanstva, kao nigdje drugdje u romanskom svijetu, na vrlo uskom prostoru uspjeli sačuvati i CŌLŪMBUS, -A i *PALŪMBUS, -A.³⁹

---

³⁹ Za pregled prostornog razmještaja i semantičkog razvoja lat. CŌLŪMBUS, -A i *PALŪMBUS, -A u Romaniji v. Mastrangelo Latini 1970–1971: 676–677. Za razmještaj odraza ovih etimona u Italiji v. AIS, karta br. 1151 »Il piccione, i piccioni«.

Izvori i kratice:

- AIS: JABERG, KARL; JAKOB JUD 1928.–1940. *Sprach- und Sachatlas Italiens und der Südschweiz*. Zofingen: Ringier.
- Boerio: BOERIO, GIUSEPPE 1956. *Dizionario del dialetto veneziano. Seconda edizione aumentata e corretta*. Venezia: Premiata tipografica di Giovanni Cechini edit. [Ristampa anastatica dell'edizione originale del 1856, Giunti Editore, Firenze, Milano, 1998].
- DCVB: ALCOVER, ANTONI MARIA; FRANCESC DE BORJA MOLL 1993. *Diccionari català-valencià-balear: inventari lexicogràfic i etimològic de la llengua catalana en totes les seves formes literàries i dialectals*. Palma: Moll. <<http://dcvb.iecat.net>>
- DEDI: CORTELAZZO, MANLIO; CARLA MARCATO 1992. *Dizionario etimologico dei dialetti italiani*. Torino: UTET.
- ERHSJ: SKOK, PETAR 1971.–1974. *Etimologijski rječnik hrvatskog ili srpskog jezika*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- ILA: FILIPI, GORAN; BARBARA BURŠIĆ-GIUDICI 1998. *Istriotski lingvistički atlas/ Atlante Linguistico Istrioto*. Pula: Znanstvena udruga Mediteran.
- IRLA: FILIPI, GORAN 2002. *Istrorumunjski lingvistički atlas/Atlasul Lingvistic Istroromân/Atlante Linguistico Istrorumeno*. Pula: Znanstvena udruga Mediteran.
- JE: VINJA, VOJMIROVIĆ 1998.–2004. *Jadranske etimologije. Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti / Školska knjiga.
- LGII: ROHLFS, GERHARD 1964. *Lexicon Graecanicum Italiae Inferioris. Etymologisches Wörterbuch der unteritalienischen Graziatät. 2. erweiterte und völlig neubearbeitete Auflage*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- REW: MEYER-LÜBKE, WILHELM 1935. *Romanisches etymologisches Wörterbuch. 3. vollständig neubearbeitete Auflage*. Heidelberg: Carl Winters Universitätsbuchhandlung.
- VDS: ROHLFS, GERHARD 1956.–1961. *Vocabolario dei dialetti salentini*. München: Verlag der Bayerischen Akademie der Wissenschaften.
- VG: ROSAMANI, ENRICO 1968. *Vocabolario guiliano dei dialetti parlati nella Venezia Giulia, in Istria, in Dalmazia, a Grado e nel Monfalconese*. Bologna: Capelli [Prima ristampa: LINT, Trieste, 1990; Seconda edizione: 1999].

Literatura:

- BARTOLI, MATTEO GIULIO 1906. *Das Dalmatische. Altromanische Sprachreste von Veglia bis Ragusa und ihre Stellung in der Apennino-Balkanischen Romania*. Wien: Alfred Hölder. [Schriften der Balkankommission. Linguistische Abteilung der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, Bd. IV–V].
- CREVATIN, FRANCO 1989. Stratigrafia linguistica dell'Istria, u Holtus, Metzeltin, Schmitt (ur.), 555–562.
- DULČIĆ, JURE; PERE DULČIĆ 1985. Rječnik bruškoga govora. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 7, 2, Zagreb, 371–747.
- FILIP, GORAN 1994. *Istarska ornitonimija. Etimologijski rječnik pučkog nazivlja*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.
- FINK, NIKOLA 1956. *Imenik znanstvenih naziva životinja obrađenih u "Rječniku narodnih zoologičkih naziva" (Vodozemci – Gmazovi – Ptice – Ribe) prof. dra M. Hirtza*. Zagreb: JAZU.
- GAČIĆ, JASNA 2007. Voci di origine latina e romanza nella terminologia gastronomica dialettale della Dalmazia. *Filologija*, 49, Zagreb, 51–63.
- GEIĆ, DUŠKO; MIRKO SLADE ŠILOVIĆ 1994. *Rječnik trogirskog čakavskog govora*. Trogir: Muzej grada Trogira.
- HOLTUS, GÜNTHER; MICHAEL METZELTIN; CHRISTIAN SCHMITT 1989. *Lexikon der Romanistischen Linguistik. Band III: Die einzelnen romanischen Sprachen und Sprachgebiete von der Renaissance bis zur Gegenwart. Rumänisch, Dalmatisch/Istroromanisch, Friaulisch, Ladinisch, Bündnerromanisch*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- HOLZER, GEORG 2007. *Historische Grammatik des Kroatischen. Einleitung und Lautgeschichte der Standardsprache*. Frankfurt am Main et al.: Peter Lang.
- HRASTE, MATE; PETAR ŠIMUNOVIĆ 1979. *Čakavisch-Deutsches Lexikon. Teil I*. Köln – Wien: Böhlau Verlag.
- KALOGJERA, DAMIR; MIRJANA SVOBODA; VIŠNJA JOSIPOVIĆ 2008. *Rječnik govora grada Korčule*. Zagreb: Novi Liber.
- LIPOVAC RADULOVIĆ, VESNA 2004. *Romanizmi u Crnoj Gori; jugoistočni dio Boke Kotorske*. [Treće dopunjeno izdanje]. Novi Sad: MBM-plas.
- MAHULJA, IVAN 2006. *Rječnik omišaljškog govora*. Rijeka – Omišalj: Riječki nakladni zavod – Općina Omišalj.
- MARTINOVIĆ, ŽARKO 2005. *Rječnik govora otoka Iža*. Zadar: Gradska knjižnica Zadar.
- MASTRANGELO LATINI, GIULIA 1970.–1971. Contributo alla discussione su le coincidenze lessicali fra i dialetti dell'Italia centro-meridionale e la lingua spagnola. *Annali della Facoltà di Lettere e Filosofia. Università di Macerata*, III–IV, 2, Roma, 667–684.

- MESSNER, DIETER 1984. *Das Romanische in den Ostalpen*. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- NIKOLIĆ, MARGITA 2000. *Kuželj vaf sarcu*. Mali Lošinj: Katedra Čakavskog sabora Cres – Lošinj.
- RADULIĆ, LADISLAV 2002. *Rječnik rivanjskog govora*. Zadar: Matica hrvatska Zadar.
- ROKI-FORTUNATO, ANDRO 1997. *Líbar Víškiga Jazika*. Toronto: University of Toronto Press.
- RUFFINO, GIOVANNI 1995. *I pani di Pasqua in Sicilia. Un saggio di geografia linguistica e etnografia*. Palermo: Centro di studi filologici e linguistici siciliani / Dipartimento di scienze filologiche e linguistiche Facoltà di lettere e filosofia [Materiali e ricerche dell'Atlante Linguistico della Sicilia, 2].
- RUFFINO, GIOVANNI 2008. Lessico dell'alimentazione e geografia linguistica. Problemi onomasiologici e semasiologici. *Rivista Online del Dipartimento delle Letterature e Culture Europee. Università degli Studi di Palermo*, II, 1, Palermo, 133–143.
- SKRAČIĆ, VLADIMIR 2006. *Toponimija otoka Ugljana*. Zadar: Sveučilište u Zadru, Centar za jadranska onomastička istraživanja.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR 2009. *Rječnik bračkih čakavskih govora. Drugo dopunjeno i popravljeno izdanje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- TEKAVČIĆ, PAVAO 1977. Problemi teorici e metodologici nella ricostruzione dell'istoromanzo. *Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia*, 43, Zagreb, 35–54.
- TEKAVČIĆ, PAVAO 1979. Il posto dell'istoromanzo nella Romània Circumadriatica. *Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia*, XXIV, 1–2, Zagreb, 21–46.
- TEKAVČIĆ, PAVAO 1984. L'istoromanzo di fronte alla Romània Perduta tra il friulano ed il romeno, u Messner (ur.), 95–110.
- TIČIĆ, ANTE 2004. *Rječnik govora mjesta Poveljane na otoku Pagu*. Zadar: Matica hrvatska.
- VELČIĆ, NIKOLA 2003. *Besedar Bejske Tramuntane*. Mali Lošinj – Beli – Rijeka: Katedra Čakavskog sabora Cres – Lošinj / Adamić.
- VINJA, VOJMR 1967. Le Grec et le Dalmate. *Zeitschrift für Balkanologie*, V, 2, Berlin, 203–223.
- VUKOVIĆ, SINIŠA 2001. *Ričnik sèlaščkèga gòvora*. Split: Laus.
- VULETIĆ, NIKOLA 2006. Toponimi romanskog postanja na Ugljanu i Pašmanu, u Skračić (ur.), 345–360.
- VULETIĆ, NIKOLA 2010. Para una historia social del romance temprano en Dalmacia. *Aemilianense. Revista Internacional sobre la Génesis y los Orígenes Históricos de las Lenguas Romances* 2, Logroño, 363–389.

Le denominazioni della treccia pasquale sulla costa e sulle isole croate: problemi etimologici

Riassunto

Nel lavoro vengono esposti i risultati della ricerca sulle denominazioni della treccia pasquale, eseguita in circa duecento punti lungo la costa croata e nell'entroterra istriano, completata mediante i dati pubblicati. L'analisi del corpus raccolto mostra una forte presenza del contenuto 'uccello' nelle denominazioni dalmate per la treccia pasquale, tanto in quelle di origine slava quanto in quelle di origine romanza (dalmatica, istroromanza, veneziana). Basandoci su queste osservazioni ci troviamo di fronte ad alcuni problemi etimologici: per il sinora non trattato *poluba* si propone l'etimologia *PALŪMBUS, -A; si esamina la relazione dell'istriano *titula* con l'ornitonimo TITUS; si pone la questione se sia necessario o meno che *koluba*, viste le circostanze semantiche, sia da considerare un grecismo in tutta la zona adriatica orientale, come propone Vinja o se, nella zona zaratina, il lessema possa presentare un relitto (proto)dalmatico del lat. CŌLŪMBUS, -A.

Ključne riječi: etimologija, Dalmacija, Istra, Kvarner, uskršnja pletenica

Key words: etymology, Dalmatia, Istria, Kvarner, Easter bread